

Krizový plán školy

strategie předcházení různých forem rizikového chování

Krizový plán školy je dokument, který obsahuje návod postupu při řešení krizových situací ve škole. Vychází z Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (č. j. MŠMT 21291/2010-28) a z Metodického pokynu k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č. j. MSMT-21149/2016).

Prevence je naší školou zajišťována celoročně podle Minimálního preventivního programu, se kterým jsou seznámeni učitelé, žáci i zákonné zástupci. Minimální preventivní program je každý rok vyhodnocován. V prevenci rizikového chování žáků se na naší škole zaměřujeme na předcházení rozvoje rizik, která by mohla směřovat k přestupkům či dokonce k trestným činům.

Kouření, konzumace alkoholu, výskyt OPL

Ve vnitřních i vnějších prostorách všech typů škol je zakázáno kouřit. Vzhledem k věku žáků i k neustálé přítomnosti dohledu pedagoga nepředpokládáme, že by mohlo dojít k některé z výše uvedených činností. Přesto však je na jejich škodlivost a nepřijatelnost poukázáno ve školním řádu, problematika je řešena v učebním obsahu předmětů pravouka, přírodověda, český jazyk, též v rámci třídnických hodin a neformálních setkání žáků s učiteli.

Záškoláctví

Pravidla omlouvání žáků jsou popsána ve Školním řádu. Jev záškoláctví v naší škole nepředpokládáme, neboť většina dětí je předávána rodiči přímo učiteli (a naopak). Z bezpečnostních důvodů, pokud nemá třídní učitel avízo v informačním systému Edookit o nepřítomnosti žáka do začátku vyučování, ještě tentýž den kontaktuje učitel zákonného zástupce s dotazem na důvod nepřítomnosti.

Krádeže

Jedná se o protiprávní jednání, a jakmile se škola o takovém jednání dozví, nahlásí tuto skutečnost orgánům činným v trestním řízení, případně doporučí poškozenému (jeho zákonnému zástupci), aby se na tyto orgány obrátil. Úkolem školy je vést žáky ke všímavosti vůči svému okolí a v případě, že budou svědky takového jednání - krádeže, mají neprodleně tuto skutečnost ohlásit kterémukoli pedagogickému pracovníkovi školy. Pokud dojde ke krádeži v rámci třídního kolektivu, je tato situace řešena ve spolupráci TU a VP/MP.

Rasismus

Vzhledem k závažnosti tohoto tématu učitel neprodleně zajistí bezpečnost případné oběti. Dále oznamí skutečnost zákonným zástupcům oběti i agresora a postupuje dle preventivního plánu proti šikaně. Při udělování kázeňských opatření se postupuje dle Školního rádu.

Vandalismus

Dle školního rádu žák nesmí vědomě ničit majetek školy či někoho jiného. Při zjištění takové skutečnosti jsou neprodleně informováni zákonné zástupci. Žák (zákonné zástupci žáka) je povinen uhradit způsobenou škodu. Při udělování kázeňských opatření se postupuje dle Školního rádu. Pokud je někdo z žáků naší školy svědkem vandalismu mimo prostor školy, je povinen tuto skutečnost neprodleně oznámit dospělému (rodičům, učiteli), který potom nahlásí tuto skutečnost ŘŠ.

Kyberšikana

Pokud je žák vystaven některé z forem soustavného obtěžování nebo napadání přes internet, mobilní telefon nebo přes sociální sítě (facebook apod.), třídní učitel okamžitě informuje ředitele školy. Poučení o bezpečném chování v kyberprostoru je přílohou Školního rádu, bezpečnost na internetu je řešena též v obsahu předmětu IT ve 3. třídě. Pokud je agresor známý, je třeba informovat zákonného zástupce agresora. Pokud došlo k tomuto činu v prostorách školy, bude přestupek hodnocen jako jiná forma šikany dle Školního rádu. V opačném případě je na zákonných zástupcích oběti, zda případ nahlásí příslušným orgánům (Policii ČR).

Syndrom CAN

Je syndrom týraného, zneužívaného a zanedbaného dítěte. Dítě nejčastěji poškozují jeho rodiče a jiní členové rodiny. Změny se mohou projevit v chování dítěte (nezájem o dění kolem něj, zvýšená citlivost v kontaktu s dospělými, úzkost, zhoršené soustředění, sebepoškozování, nechuť k návratu domů). Zároveň se mohou objevit viditelné známky na těle dítěte, opakované odřeniny, modřiny, otoky, řezné rány, stopy o opaření... Zjištěnou skutečnost je nutné neprodleně oznámit řediteli školy, ten jedná dále a ohlásí čin neprodleně na Policii ČR (OSPOD).

Domácí násilí

Má negativní vliv na harmonický vývoj dítěte v oblasti emocionální, vztahové, může ohrozit i jeho zdravý tělesný vývoj. Je to netypická forma rizikového chování. Pro školu je složité ji přesně identifikovat, vyhodnotit a odhadnout míru pomoci i podpory z vnějšího okolí. K násilí dochází většinou skrytě, může mít charakter fyzického, psychického nebo sexuálního násilí. Zjištěnou skutečnost je notně neprodleně oznámit řediteli školy, ten jedná okamžitě dále (Policejní ČR, OSPOD).

Prevence a řešení šikanování

Stadia šikanování a náročnost intervence

Zkrácený popis stadií šikanování (Kolář, 2011)

Školní šikanování má svůj zákonitý vnitřní vývoj.

První stadium: Zrod ostrakismu

Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíbený a není uznávaný. Ostatní ho více či méně odmítají, nebabí se s ním, pomlouvají ho, sprádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

První stadium se v podstatě odehrává v jakémkoliv skupině. Všude je někdo neoblíbený nebo nevlivný, na jehož úkor je prima si dělat „legrácky“. Pak to ale jede dál, skupina si najde jakéhosi otloukánka. Třetí stadium je už klíčové, kdy se vydělí jádro útočníků a systematicky začne šikanovat nevhodnější oběti. Do této chvíle lze věci jasně řešit. Následně ale dojde k bodu zlomu, kdy se šikanování stane nepsaným zákonem i pro opravdu slušné děti a celá skupina se stává krutou. V pátém stadiu – totalitě – se stane šikanování skupinovým programem.

Druhé stadium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V zátěžových situacích (což může být i školou vytvářené konkurenční prostředí), kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese. Stupňování agrese může být dáno také neřešením předchozí situace.

Třetí stadium (klíčový moment): Vytvoření jádra

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šířitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nevhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Třída ví, o koho jde. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejníže, tedy ti „slabí“. Většinou platí mezi ostatními žáky názor - „raději on, než já“.

Čtvrté stadium: Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. Platí „Bud' jsi s námi, nebo proti nám.“ U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

Páté stadium: Totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořistování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které pro přehlednost můžeme označit jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná. Ve čtvrtém a pátém stadiu hrozí reálné riziko prorůstání parastruktury šikaný do oficiální školní struktury. Stává se to v případě, kdy iniciátor šikanování je sociometrickou hvězdou. Je žákem s výborným prospěchem, má kultivované chování a ochotně pomáhá pedagogovi plnit jeho úkoly.

Zvláštnosti u psychických šikan

U psychických šikan zůstává princip stadií nezměněn. Nicméně jejich podoba je jiná. V popředí je nepřímá a přímá verbální agrese čili psychické násilí. Často se zraňuje „jen“ slovem a izolací. Rozdíl je pouze v tom, že se nestupňuje násilí fyzické, ale psychické. Krutost psychického násilí si však v ničem nezadá s nejbrutálnější fyzickou agresí.

Stupně šikaný se váží k obtížnosti nápravy

Znalost vnitřního vývoje šikanování nám umožňuje respektovat stupně obtížnosti řešení, diferencovat pomoc a promyšleně volit diagnostické a terapeutické postupy. V zásadě jsou tři hlavní důvody, proč potřebujeme v praxi pracovat se základním pětistupňovým schématem stádií:

1. Existuje zásadní rozdíl ve vyšetřování a dílčí pomoci u počátečního (tj. prvního, druhého a třetího) a u pokročilého stadia (tj. čtvrtého a pátého), kde už jde o *onemocnění* skupiny (patří odborné pomoci zvenčí). U prvních tří stádií nalezneme vhodné svědky a žáky ochotné spolupracovat na změně. Zatímco u čtvrtého a pátého stadia zůstáváme obvykle sami proti všem. Pro praxi první pomoci je dále důležité rozlišení dvou počátečních, tzv. rozptýlených stadií, kdy ještě ubližování slabším není řízeno, a třetího stadia, kdy již existuje skryté organizované jádro agresorů, které klade intervenci tuhý odpor. Řešení prvního a druhého stadia je nejsnadnější. V některých vhodných případech použijeme netrestající metodu (lze využít někdy i metodu usmíření a omluvy). Ve třetím stadiu, kdy se již formuje tzv. *protiúzdravný* systém, musí mít první pomoc speciální a v nějaké míře restriktivní charakter.
2. Celková práce se skupinou, která je klíčová pro zastavení *epidemie*, má svoje specifika pro každé stadium. První dvě rozptýlená stadia, kde se negativní proces rodí a nemá ještě kořeny, lze často zvládnout programy osobnostní a sociální výchovy, které reflektují šikanu. Intervence ve třetím stádiu však již vyžaduje specializovaný program proti šikaně. V případě, že skupina *onemocněla* čtvrtým a pátým stadiem – normy šikanování jsou zakořeněny a *protiúzdravný* systém je v chodu, jí musíme nejdříve rozbít a vytvořit novou konstelaci žáků, která dává naději na úspěšnou nápravu.
3. Stadia šikaný umožňují nastavit hranici možností různých odborníků kvalifikovaně pomoci. Zhruba lze říci: Odborníci prvního kontaktu zvládnou první, druhé a někdy i třetí stadium. Specialisté na šikanu jsou vybaveni pro řešení třetího, ale i čtvrtého a pátého stadia. S tím, že některé komplikované případy pokročilých šikan nevyřeší ani specialisté a lze pouze jen mírnit škody.

Při řešení šikany je velmi důležité odlišit šikanu od škádlení.

Rozdíly mezi šikanováním a škádlením (Kolář, 2011)

ŠKÁDLENÍ	ŠIKANOVÁNÍ
Definice: Škádlení patří k rovnocenným, kamarádským nebo partnerským vztahům. Chápáno je jako projev přátelství. Za škádlení se považuje žertování (popichování, zlobení) za účelem dobré nálady a není v něm vítěz ani poražený.	Definice: Šikanování patří do násilných a závislostních vztahů. Za šikanování se považuje, když jeden nebo více žáků úmyslně a opakovaně ubližuje druhým. Znamená to, že dítěti někdo, komu se nemůže obránit, dělá, co je mu nepříjemné, co ho poniže nebo to prostě bolí.
1. Záměr: Vzájemná legrace, radost a dobrá nálada.	Záměr: Ublížit, zranit a ponížit.
2. Motiv: Náklonnost, sblížení, seznamování, zájem o druhé. Rozpouštění napětí ve třídě a navozování uvolněné a pohodové atmosféry. Zodolňování, zmužnění.	Motiv: Základní tandem - moc a krutost. Další motivy překonávání samoty, zabíjení nudy, zvědavost ala Mengele, žárlivost, předcházení vlastnímu týrání, vykonání něčeho velkého...
3. Postoj: Respekt k druhému a sebeúcta.	Postoj: Devalvace, znevážení druhého
4. Citlivost: Vcítění se do druhých.	Citlivost: Tvrdost a nelítostnost.
5. Zranitelnost: Dítě není zvýšeně zranitelné a přecitlivělé.	Zranitelnost: Bezbrannost, oběť se neumí, nemůže či nechce bránit.
6. Hranice: Obě strany mají možnost obhájit své osobní teritorium. Vzájemné vnímání a respektování verbálních i neverbálních limitů. Při divocejším škádlení žádný nepoužije své plné síly nebo silnější mírní své akce.	Hranice: Prolamování hranic, „znásilňování“ druhého. Silnější strana nebude ohled na slabšího. Oběť dává najevo, že je jí to nepříjemné, útočníci pokračují dál. Někdy sadomasochistická interakce.
7. Právo a svoboda: Rovnoprávnost účastníků. Dítě se může bránit a škádlení opětovat, případně ho může zastavit a vystoupit z něho.	Právo a svoboda: Bezpráví. Pokud se dítě brání nebo dokonce „legraci“ oplatí, je tvrdě ztrestáno!
8. Důstojnost: Zachování důstojnosti. Dítě nemá pocit ponížení. Necítí se trapně a uboze.	Důstojnost: Ponížení lidské důstojnosti. Dítě je zesměšňováno a ponižováno.
9. Emoční stav: Radost, vzrušení ze hry, lehké naštívání. I nepříjemné! Ale ne bezmoc.	Emoční stav: Bezmoc! Strach, stud, bolest. Nepříjemné a bolestivé prožívání útoku.
10. Dopad: Podpora sebehodnoty, pozitivní nálada.	Dopad: Pochybnosti o sobě, nedostatek důvěry, úzkost,

Postup při odhalení šikany

V případě oznámení a odhalení šikany bude postupováno následovně:

1. Případ bude oznámen ŘŠ, VP/MP, nutné určit závažnost šikany
2. Bude proveden diskrétní rozhovor s oznamovatelem a s obětí či oběťmi (TU, VP/MP)
3. Bude prošetřeno písemné oznámení upozornění (třídní učitel, VP/MP)
4. Budou nalezeni vhodní svědci (TU, VP/MP)
5. Budou vedeny individuální nebo konfrontační rozhovory (ne oběť X agresor) – TU, VP/MP
6. Bude zajištěna ochrana oběti (obětem) – TU, je možné na základě dohody s ředitelem školy uvolnit oběť z výuky...
7. Bude veden a písemně zaznamenán rozhovor s agresorem (agresory) – TU, VP/MP
8. O šikanování budou informováni zákonné zástupci (agresor i oběť). Na jednání s vedením školy budou rodiče agresora informováni o vzniklé situaci a možnostech ohledně potrestání žáka (běžná výchovná opatření) - ŘŠ
9. Budeme pracovat s agresorem (uvědomování si svého chování a z toho vyplývajících následků) - TU, VP/MP
10. V případě potřeby bude zabezpečena oběti, ale i agresorovi odborná pomoc (PPP, SPC)
11. Z důvodu nápravy situace bude potřeba pracovat s celým třídním kolektivem (intervenční program v PPP Sládkova)

Postup v případě pokročilé šikany

(nepříliš pravděpodobné vzhledem k věku dětí a typu zařízení)

Při náhlém projevu „výbuchu“ brutálního skupinového násilí bude postupováno následovně:

1. Zajištění bezprostřední ochrana oběti/obětí (TU/vyučující)
2. Na pomoc přivolán další pracovník/pracovníci školy
3. Zabránění agresorům v domluvě na křivé výpovědi
4. Věnována dostatečná péče oběti (podpora, uklidnění, ošetření...) (TU, vyučující)
5. Nahlášení činu Policii ČR a OSPOD u o dítě (ŘŠ)
6. Vyšetřování Policie ČR
7. Informování zákonných zástupců obou stran (oběti i agresora) (ŘŠ)
8. Doporučení ve spolupráci s OSPODem zákonným zástupcem dítěte případná výchovná opatření (umístění dítěte - agresora do pobytového oddělení SVP, realizace dobrovolného diagnostického pobytu žáka v diagnostickém ústavu, podání návrhu OSPOD u k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření nebo ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu)
9. Doporučení odborné pomoci oběti a jejím rodičům (PPP, psychoterapeutická péče, psycholog, psychiatr, pediatr...) (ŘŠ)

Informace pro žáky:

„Překonej strach a zavolej nebo zajdi za tím, komu důvěruješ.“

- třídní učitel _____
- ředitel školy Mgr. Radomír Prokop: 775 201 251
- výchovný poradce Mgr. Magdalena Hofericová: 777 956 827
- metodik prevence Mgr. Radomír Prokop: 775 201 251
- rodiče
- kamarádi
- Linka bezpečí: 116 111 (bezplatná)
- Linka důvěry dětského krizového centra: 777 715 215

Informace pro rodiče:

Koho kontaktovat?

- třídní učitel _____
- ředitel školy Mgr. Radomír Prokop: 775 201 251
- výchovný poradce Mgr. Magdalena Hofericová: 777 956 827
- metodik prevence Mgr. Radomír Prokop: 775 201 251
- Pedagogicko-psychologická poradna Zachova 2, 602 00 Brno: 543 245 916
- Speciálně pedagogické centrum Sládkova 45, 613 00 Brno: 548 526 802, 723 252 765
- Orgán sociálně právní ochrany dítěte (OSPOD): 542 173 774
- rodičovská linka na Lince bezpečí: 602 021 021

Kdo provádí první pomoc (intervenci)?	TU
Kdo co komu hlásí v systému školy?	vše hlásit ŘŠ
Kdo kam co zapíše?	zápis z jednání VP/MP zápis do třídní knihy TU
Kdo informuje zák. zástupce žáků?	TU
Kdo informuje ŠPZ, Policii ČR, OSPOD?	ŘŠ
Kdo a jak informuje ostatní žáky školy?	TU

TU třídní učitel

ŘŠ ředitel školy

VP/MP výchovný poradce/metodik prevence

V Brně dne: 30. srpna 2022

Zpracovala: Mgr. Magdalena Hofericová, Mgr. Radomír Prokop

Ověřil a schválil: Mgr. Radomír Prokop

